

Entrevista a Susana Tarapiella Carreño - Directora general d'Educació Inclusiva

Consell de redacció

Àmbits de psicopedagogia i orientació

DOI: <https://doi.org/10.32093/ambits.vi.63.504996>

Àmbits.- *Quines són les necessitats del sistema educatiu que van determinar la decisió d'elaborar el full de ruta presentat el curs passat i que va suposar la revisió de les funcions dels EAP? Quines repercussions hi haurà en l'organització de l'assessorament i l'orientació?*

Susana Tarapiella Carreño.- Cal adequar les funcions a la realitat actual: l'entorn educatiu és un context canviant que requereix una revisió i actualització constants. La tasca dels EAP ha anat evolucionant amb aquests canvis, i per això era necessari asseure'ns, escoltar i recollir els neguits i les propostes que han expressat els 77 equips de tot Catalunya.

Aquest full de ruta final ens està servant per marcar un camí compartit, establir objectius clars i identificar prioritats que ens permetin orientar la pràctica dels equips.

Entre els aspectes més destacats, cal esmentar l'enfortiment de l'assessorament col·laboratiu, la reducció de la càrrega burocràtica, entre molts altres elements que s'han identificat com a essencials per garantir una intervenció educativa més eficient i ajustada a les necessitats actuals.

Àmbits.- *El full de ruta té com un dels objectius finals la inclusió de tot l'alumnat: quines conseqüències hi haurà sobre la planificació de recursos, de serveis educatius i mesures organitzatives als centres?*

Susana Tarapiella Carreño.- Mai no havíem disposat de tants recursos com avui en dia, i és imprescindible saber-los ajustar a les necessitats de cada context educatiu. En aquest sentit, des de la CAEI, cada centre educatiu ha de poder repensar tant la seva organització com la pràctica diària a les aules.

Pel que fa als serveis educatius, volem incrementar el nombre de professionals per tal que l'acompanyament als centres sigui més proper, continuat i basat en la reflexió compartida.

Un dels objectius d'aquesta legislatura és impulsar el decret de serveis educatius, un marc normatiu que ha de donar resposta a les necessitats actuals del sistema educatiu.

Àmbits.- *Es preveu també desenvolupar un full de ruta en relació als orientadors de centre revisant les seves funcions actuals? Com es preveu articular la relació entre els orientadors de centre i els EAP?*

Susana Tarapiella Carreño.- En breu es publicarà el decret d'orientació, que es desplegarà de manera progressiva. Aquest decret situa l'orientació com un element clau del sistema educatiu i prioritza l'acompanyament de l'alumnat en els àmbits personal, social, acadèmic i professional.

Els centres educatius es conceben com a espais protectors, i és fonamental que els docents puguin disposar del temps i dels recursos necessaris per atendre infants i joves al llarg del seu desenvolupament, des de l'inici fins al final del seu itinerari formatiu.

Àmbits.- *La resposta a la diversitat ha donat lloc a la presència de diferents professionals als centres: el departament es planteja definir la forma d'articular la coordinació entre aquests professionals?*

Susana Tarapiella Carreño.- Sí, és responsabilitat del Departament definir amb claredat les funcions pròpies de cada perfil professional i, alhora, promoure espais de treball en xarxa i de col·laboració. La diversitat d'experteses presents als centres ha de permetre un treball coordinat i complementari, orientat a l'assoliment d'objectius compartits.

En aquest sentit, els EAP, en el marc del full de ruta, han manifestat la necessitat de disposar d'aquesta claredat funcional entre els diferents perfils professionals, i estem treballant per donar resposta a aquest encàrrec. Més enllà de les instruccions d'inici de curs recollides als Documents d'organització i gestió de centre (DOIGC), s'han emès comunicacions específiques sempre que s'ha detectat la necessitat d'aclarir funcions o establir prioritats, i es continuarà avançant en aquesta línia de treball.

Àmbits.- *Quins són els criteris que determinen, a nivell general, l'adjudicació de recursos com els SIEI i l' AIS als centres?*

Susana Tarapiella Carreño.- El procés de planificació i adjudicació d'aquests recursos és el resultat d'un treball conjunt entre la Direcció General d'Educació Inclusiva, que aporta la visió global del sistema; els serveis territorials, que disposen del coneixement del seu àmbit d'actuació; i els EAP, que coneixen de manera directa els centres educatius, l'alumnat i les seves famílies.

L'assignació dels suports intensius es realitza amb criteris d'equitat entre l'escola pública i l'escola concertada, i tenint en compte, sempre que és possible, el coneixement anticipat del centre on s'escolaritzarà l'alumnat que necessita aquests suports. Aquest plantejament afavoreix que infants i joves puguin ser escolaritzats al centre educatiu més proper al seu entorn. En aquest procés, la informació aportada pels EAP és clau, atès que són els professionals que millor coneixen les necessitats de l'alumnat i de les seves famílies.

Àmbits.- *Quina valoració fa el Departament dels suports intensius endegats els darrers anys, concretament els SIEI plus o les AIS?*

Susana Tarapiella Carreño.- El recurs SIEI plus es va implementar fa tres cursos i, tot i que encara no es disposa del recorregut suficient per fer-ne una avaluació en profunditat, l'experiència acumulada fins ara és positiva. El desplegament de docents i l'assessorament especialitzat que comporta la incorporació d'un SIEI plus permet oferir un acompanyament molt personalitzat a l'alumnat amb altes necessitats de suport. Aquest curs s'ha fet un esforç important i s'han dotat 87 centres dels diferents serveis territorials amb un docent i un educador per quatre alumnes a més de reforçar els EAP amb la figura del logopeda i un increment de psicopedagogs i fisioteràpia.

Pel que fa a les AIS, en els darrers mesos s'ha dut a terme una recollida exhaustiva de propostes i aportacions provinents dels centres educatius, de la inspecció i dels serveis educatius, amb l'objectiu de millorar-ne el funcionament i optimitzar la resposta a les necessitats de l'alumnat.

En aquest mateix sentit, en les 16 noves AIS que s'han posat en funcionament aquest curs s'ha reforçat l'acompanyament amb la incorporació de més professionals del Departament de Salut, com ara terapeutes ocupacionals, així com amb un increment de les hores d'atenció dels professionals del CSMIJ.

Àmbits.- *Des d'alguns sectors s'ha reobert el debat sobre si l'assessorament ha de continuar realitzant-se des d'equips de zona o implementant orientadors en cada centre escolar (tant a primària com a secundària). Com està pensant el DE aquesta qüestió?*

Susana Tarapiella Carreño.- El Departament aposta pel model actual, en què els mestres de suport a la inclusió i els orientadors educatius formen part dels claustres dels centres, amb una proximitat directa a les necessitats de l'alumnat i del centre. Alhora, els professionals dels EAP aporten una mirada externa i coordinadora, enllaçant amb la xarxa de suports i recursos externs i oferint una major amplitud en les propostes i intervencions educatives.

Confiem en la feina de cada professional i considerem que la combinació d'aquestes dues perspectives constitueix una riquesa del nostre sistema educatiu que cal valorar i preservar.

Àmbits.- *Com es concreta la funció de l'orientador i assessor en l'acompanyament a les famílies?*

Susana Tarapiella Carreño.- Cada vegada s'incorpora més la veu de la família i de l'alumnat en el seu itinerari formatiu. En aquest àmbit, s'ha avançat molt respecte a anys enrere, quan els EAP simplement feien comunicacions a les famílies després dels dictàmens. Avui el treball és compartit: cada professional aporta informació i coneixement, i el paper de l'orientador o assessor és clau, ja que sovint acompanya les famílies durant més d'un curs i facilita les transicions entre etapes educatives.

Tant el decret d'inclusió com el decret d'orientació estableixen que l'acompanyament a les famílies és fonamental i que la seva participació en la presa de decisions és una veu valuosa. Aquest enfocament contribueix a un sistema educatiu més humanitzat, on es cuida la relació entre totes les persones implicades i es mantenen altes expectatives per a tot l'alumnat.

En els casos en què la comunicació és més complexa, cal destinar recursos addicionals, establir canals de comunicació més regulars i incorporar figures mediadores o referents pròxims de les famílies, inclòs personal d'altres àmbits fora del sistema educatiu. L'objectiu és crear confiança i facilitar l'entesa entre famílies i centres.

Àmbits.- *Dins del paper que hauria de tenir l'assessor psicopedagògic /Orientador en relació amb la xarxa de serveis, creieu que hi ha aspectes pendents i millorables en la col·laboració i coordinació interdepartamental (especialment educació, benestar i família, salut i justícia)*

Susana Tarapiella Carreño.- L'assessor psicopedagògic i l'orientador han de tenir un paper clau per aplegar tots els que formen part de les xarxes des d'un enfocament col·laboratiu: es tracta de potenciar espais conjunts i compartits per promoure objectius clars i coherents que es despleguin des dels diferents serveis. Aquestes xarxes han de decidir qui serà el professional referent per a cada alumne i la seva família, tot promovent vincles de confiança que ens ajudin a avançar plegats.

En la línia d'aquesta mirada comuna i compartida destacar el projecte del *Pla integral dels trastorns del neurodesenvolupament i de l'aprenentatge (TNDiA)*. L'objectiu d'aquest Pla és millorar la detecció precoç, l'atenció compartida i l'atenció dels infants i adolescents, a partir de la col·laboració entre els àmbits sanitari, educatiu i social. Segons les estimacions, la prevalença dels TNDiA en la població infantil i juvenil és del 15%.

Per garantir un desenvolupament integrat, l'any 2024 es va constituir un comitè amb representació de les direccions generals dels tres departaments implicats: Direcció General de Planificació en Salut, Direcció General de l'Autonomia Personal i la Discapacitat i Direcció General d'Educació Inclusiva i Benestar de l'Alumnat.

Cal un treball col·laboratiu i coordinat entre tota la xarxa que intervé posant al centre a l'infant i/o jove i a les seves famílies. Totes aquestes accions tenen per objectiu aplicar un procés integrat de detecció precoç poblacional, atenció i acompanyament individual i familiar, coordinant l'acció dels serveis sanitaris, socials i educatius adreçats a infants i joves de 0 a 18 anys amb TNDiA.

Per aconseguir-ho s'estan establint processos de compartició de dades evitant duplicitats i desconexió, per tant, s'impulsa la coherència en accions comunes i compartides.

El curs 2024-2025 s'ha portat a terme una anàlisi territorial sobre com s'està intervenint amb els infants i joves amb trastorns de l'aprenentatge i trastorns del neurodesenvolupament a zones diferents de Catalunya: Manresa i Sabadell. A més, un grup de treball d'experts ha elaborat una proposta de circuit d'intervenció. A partir de l'anàlisi i la proposta, aquest curs s'està portant a terme el pilotatge o modelització a Manresa i Sabadell. Està previst portar-lo a terme a Osona i Cornellà el curs 2026-2027.

Àmbits.- *Com ha de ser la formació inicial i continuada d'aquests professionals? Ha de suposar també canvis en la formació dels docents que afavoreixi l'empoderament per aplicar les estratègies i metodologia de les propostes educatives que es facin?*

Susana Tarapiella Carreño.- Sí, hem de poder oferir formacions ajustades a les necessitats de tota la comunitat educativa i que siguin transferibles a la pràctica professional. Enguany, hem prioritzat la formació inicial dels professionals que s'incorporen a l'EAP, als serveis educatius específics i en llocs docents com l'atenció educativa domiciliària, les AIS o les aules hospitalàries.

Cal posar en valor les formacions que s'estan oferint en format telemàtic i presencial i que s'ofereixen des de la Direcció General, però també des dels Plans de Formació de Zona de cada territori.

També s'està treballant amb Universitats per tal d'ajustar la formació que s'imparteix als graus a les necessitats reals del sistema educatiu, no només en l'àmbit de la inclusió.

Àmbits.- *Com fer compatible el model d'avaluació proposat en el full de ruta (centrat en l'avaluació en context i el treball col·laboratiu amb l'equip docent) amb les campanyes de detecció massiva de NESE?*

Susana Tarapiella Carreño.- Entenem que es refereix al projecte d'Accions de prevenció per promoure l'aprenentatge (APPA). Tenim una alta expectativa en aquest projecte i la seva aportació a la millora en resultats i també en avançar en un sistema educatiu inclusiu, ja que la mirada se centra en l'acció universal com a primer pas de la intervenció. Ens ha d'ajudar també per tal que les funcions dels serveis educatius prioritzin el que s'ha anat dient: l'assessorament.

El projecte APPA neix amb la voluntat de reforçar la qualitat del sistema educatiu català des d'una mirada preventiva i inclusiva, amb una atenció especial en les primeres etapes de l'escolarització. La recerca demostra que promoure pràctiques educatives efectives i identificar de manera primerenca les dificultats d'aprenentatge pot afavorir significativament l'èxit i la millora educativa de tot l'alumnat, així com reduir l'abandonament escolar prematur.

Les APPA s'apliquen enguany mitjançant inscripció voluntària. Aquest fet ve derivat de les consideracions que la Junta de Direccions van manifestar a la Directora General d'Educació Inclusiva. El nombre d'escoles inscrites supera les 450.

Les APPA s'adrecen als centres educatius que imparteixen educació infantil i primària, i ofereixen guies i materials per desenvolupar les competències oral i lectora. Les activitats de l'alumnat van dirigides a 1r i a 3r d'educació primària, es desenvolupen de forma individual, les fa tot el grup i ofereixen informació sobre l'assoliment individual i del grup.

Aquestes accions tenen com a finalitat:

- Millorar les pràctiques d'aula mitjançant propostes didàctiques que promoguin un aprenentatge actiu i significatiu.
- Orientar les decisions pedagògiques amb criteris clars i compartits, que permetin establir mesures ajustades a les necessitats reals dels infants.
- Afavorir la detecció primerenca de dificultats per desenvolupar la competència comunicativa oral i la competència lectora.

Un cop aplicades les proves, els centres han d'analitzar els resultats obtinguts amb el suport de l'equip d'assessorament pedagògic (EAP) i els centres de recursos educatius per a alumnes amb discapacitat auditiva i alumnes amb trastorns greus del llenguatge o a comunicació (CREDA), i amb possibilitat, també, d'intervenció de l'Equip de Llengua i Interculturalitat (ELIC), en el marc de la comissió d'atenció educativa inclusiva (CAEI).

El centre ha de dissenyar un pla d'acció educatiu, que ha d'incloure mesures universals i addicionals, per tal d'ajustar la resposta educativa a les necessitats detectades.

La CAEI, amb la participació de l'escola, l'EAP, el CREDA i l'ELIC, ha de dur a terme un seguiment i una valoració del desplegament del projecte per identificar-ne l'impacte i orientar les millores per als cursos posteriors.

Aquesta mirada universal, creiem, pot ajudar els serveis educatius a centrar-se en l'assessorament, potenciant bones pràctiques en el desenvolupament competencial de l'alumnat.

Àmbits.- *Quin paper juga actualment i quin paper hauria de jugar l'EAP en el seguiment de l'alumnat NESE NEE a l'etapa postobligatòria?*

Susana Tarapiella Carreño.- Des de l'EAP s'ha de col·laborar en la creació dels itineraris formatius, sobretot els de l'alumnat amb necessitats educatives especials(NEE) i necessitats específiques de suport educatiu (NESE). Seguint les indicacions del decret 150/2017 és una prioritat la construcció d'aquests itineraris a totes les etapes i també especialment a la postobligatòria.

L'EAP també ha de jugar un paper important en el traspàs d'informació entre l'etapa obligatòria i la postobligatòria, per garantir la continuïtat de les mesures i suports que s'han aplicat a un alumne/a, així com en el seu seguiment en coordinació amb altres agents, com són els orientadors/es de centre.

Actualment, s'ha incrementat els recursos als centres fent esment a la implementació de la CAEI i l'augment de la figura dels orientadors/es educatius/ves a aquesta etapa de postobligatòria.

L'orientador/a de centre és el referent per a l'orientació, seguiment i coordinació de les mesures d'atenció a l'alumnat amb NESE dins del centre. Coordina accions i assessora als equips docents sobre el seguiment i l'aplicació de les mesures i suports que garanteixen una resposta educativa inclusiva i una orientació acadèmica i professional ajustada a les necessitats de l'alumnat.

La coordinació amb l'orientador/a de centre i d'altres agents, a través de la CAEI esdevé important no només en l'atenció a l'alumnat amb NESE sinó també perquè permet compartir i enriquir la definició de línies estratègiques en l'atenció a la diversitat al centre.